

Béke szigete a zenekarok háborgó tengerén

– beszélgetés Kovács Jánossal, a Debreceni Filharmonikus Zenekar igazgatójával –

– Lehet, hogy túl szokványos, ám mégis kézenfekvő a kérdés: hogyan lett Ön a Debreceni Filharmonikus Zenekar igazgatója?

– Az első tisztelet ebben az új helyzetben, ebben a státuszban megbízottként Lukovics András látta el, 1993. július 1-től december 31-ig. Két éve szeptemberben a Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Kulturális és Oktatási Irodája pályázatot írt ki, amit decemberben bíráltak el. A választásban döntő szava volt a zenekarnak. Az ő 90%-os szavazatuk mellett neveztek ki az együttes igazgatójának 1994. január 1-jén.

Természetesen volt némi elképzelésem arról, hogy a muzikusok számítanak rám. Amikor megjelent a pályázat, a zenekar képviselői megkerestek vállaltam el a vezetést. Tudták, hogy én vezetem a már húsz éve működő Debreceni Ütőhangszeres Együttest, amely Európán kívül is jelentős sikereket ért el. Fontos volt számukra, hogy aktív hangszerjátékos vagyok, a természetem nyugodt, kiegyensúlyozott, optimista.

– Milyen előképzettségre tehet szert ma Magyarországon egy zenekari igazgató?

– Zenei, gazdasági és menedzser jellegűre, bár ebben a feladatkörben ma még nem jellemző ennyiféle végzettség.

– Milyen tulajdonságokat, ismereteket tart a legfontosabbaknak ebben a munkában?

– Meggyőződése, hogy az igazi előképzettséget az élet adja. Legyen az illető gyakorló muzikus, legyen rátermett, rendelkezze vezetői hajlamokkal és lehetőleg gazdasági-pénzügyi ismeretekkel, tudjon menedzselni és kapcsolatokat teremteni.

A jó igazgatónak ugyanis közvetlen kapcsolata kell, hogy legyen a zenekari művészekkel. Tisztában kell lenni minden kolléga szakmai és emberi értékeivel. Valóban meg tudja ítélni, ki jó a hangszerén és ki az, aki csak híreszteli magáról. Ismernie kell a zenekar igényeit, fel kell kutatnia a koncertlehetőségeket, turnékat kell biztosítani. Vagyis menedzselni kell együttesét, mennie a dolgok után, intézkednie, hiszen önmagától nem megy semmi. Mindez sok munkával, elfoglaltsággal jár, de megéri.

A Debreceni Filharmonikus Zenekar az idén is több hónapot turnézott – természetesen úgy, hogy hazai kötelezettségeinek, például koncert-, színházi és operaelőadásainak teljes mértékben eleget tett. Rendszeres kapcsolatot teremtett kortárs magyar zeneszerzőkkel (Farkas Ferencsel, Petrovics Emillel, Vajda Jánossal), karmesterekkel (Medveczky Ádámmal, Gál Tamással, Kollár Imrével, Cémesi Gézával), szólistákkal (Perényi Eszterrel, Perényi Miklóssal, Onczay Csabával, Bogányi Gergellyel). A mindenkori igazgatónak törekedni kell arra, hogy jó együttműködés alakuljon ki a város zenei intézményeivel, az ország nagy zenekarainak vezetőivel, a Nemzeti Filharmoniaival illetve egyéb hangverseny- és programszervező irodákkal.

– Ezt megelőzően milyen kapcsolata volt a zenekarral, vagy esetleg más szimfonikus zenekarral?

– Zenekari működésemet 14 évesen a Debreceni Közalkalmazottak Zenekarában kezdtem, mint timpanista. A Debreceni Filharmonikus Zenekarban 17 évesen dolgoztam először, kiegészítőként Rubányi Vilmos kezei alatt. Több hivatásos-felhívott szimfonikus zenekarnál dolgoztam kiegészítőként, alapító tagja vagyok egy budapesti szimfonikus zenekarnak. Már diplomázott ütőhangszeresként ennél az együttesnél helyezkedtem el, így 20 éve dolgozom folyamatosan a Debreceni Filharmonikus Zenekarnál.

– Készült-e konkrét programmal, vagy

adottak voltak a feladatok, amikor elkezdte a munkát?

– Természetesen voltak adott, készen kapott feladatok, hiszen az évad közepén vettem át az együttes vezetését. Készültem azonban konkrét programmal is, amely a munkavégzéssel, a gazdasági kérdésekkel kapcsolatos problémákat érinti.

A munkavégzéssel kapcsolatos feladatok között a legsürgősebb a belső munkafegyelem megszilárdítása és a zenekar belső szervezeti felépítésében lévő pozíciók rendezése volt. A munkafegyelem megszilárdítása csak a munkaszervezési problémák megoldása után lehetséges, ennek érdekében be kellett vezetni a próbarend előzetes közzétételét három hétre, egy hónapra és a féléves, éves tervezet ismertetését. Az állandó kölcsönös tájékoztatás lehetőségét kellett megteremteni a zenekar vezetősége és tagsága között; ennek érdekében rendszeresek az aktuális tájékoztatást szolgáló munkaértekezletek, a muzikusoknak lehetőségük van az állandó (szóbeli vagy írásbeli) vélemény-nyilvánításra, az álláspontokat egyeztetjük a Közalkalmazotti Tanáccsal, törekszünk a tagság közösségi fórumain elhangzott javaslatokat figyelembe venni.

A munka szempontjából kulcsfontosságú a minőségi zenekar-építés, amelynek megfelelő szakmai háttérrel igyekszünk biztosítani. Ennek eszközei a klasszikus-romantikus repertoár (a Haydn-, Mozart-, Beethoven-, Brahms-, Mendelssohn-művek) jelentős arányának megtartása, a repertoár bővítése a barokk és a kortárs zene irányába, a magyar zenekultúra (Erkel, Kodály, Bartók) alkotásainak kiemelt arányú megszólaltatásával, mai magyar zeneszerzők műveinek bemutatásával.

Szeretnénk külön figyelemmel kísérni és támogatni a zenekaron belüli alapozó jellegű műhelymunkát, az ott létrejövő kamaracsoportokat, folyamatosan és egyenletesen kívánjuk „terhelni” az együttest.

A gazdasági program első lépéseként sikerült elérni, hogy kezdeményezésünkre az eddigieknél több koncertlehetőséggel támogatja a zenekart a Nemzeti Filharmonia, folya-

matban van több, jelentős bevételt biztosító turné szervezése, a következő évben sor kerülhet az együttes harmadik és negyedik CD-felvételének elkészítésére.

A nagyobb bevételű és kevesebb kiadással járó fellépések érdekében különböző rétegek kiszolgálására szervezünk hangversenyeket (operett- és oparagálákat, ifjúsági koncerteket, szimfonikus könnyűzenei programokat). Ez a műsorpolitika már itthon és külföldön egyaránt bizonyította sikerességét és gazdaságosságát. Mindezt átgondolt munka- és próbakihasználással, egy adott, jól megtanult program kottaköltségszámát díjat megtakarító többszöri műsorra tűzésével még hatékonyabbá lehet tenni. A turnék szervezésében is vannak még pénzügyi, szakmai „tartalékok”.

Elsősorban magyar karmestereket kívánunk foglalkoztatni, a külföldiekkel pedig kifizetődőbb szerződéseket szándékozunk kötni. Az állandó karmester szerződötése, a meghívott vendégek gazdaságilag és minőségileg egyaránt megfelelő elhelyezése érdekében kifizetődőbb lenne szolgáltatni lakást biztosítani - ez a közeljövő feladata. Miután bizonyos esetekben a kisegítők bére több, mint a státuszban lévő muzsikuské, a létszámukban már többé-kevésbé rendezett vonós szolamok után a fúvóskart is megfelelően ki szeretnénk egészíteni.

Szeretnénk megteremteni az egyéb menedzselési feltételeket is a zenekar propaganda anyagának elkészítésével, lemezfelvételkkel, azok terjesztésével, bel- és külföldi koncertlehetőségek felkutatásával, szponzorok keresésével, helyi televízióval és rádióval való kapcsolatfelvétellel.

- Mi valósult meg mindeddig elképzeléseiből?

- Elég sok minden megvalósult már eredeti elképzeléseimből, sőt közben néhány dolog a vártnál pozitívabban alakult. A befektetett munkám korábban térült meg, mint ahogy számítottam. Bartók Béla halálának 50. és Liszt Ferenc születésének 185. évfordulója alkalmából a Debreceni Filharmonikus Zenekar Liszt-Bartók sorozattal tisztelt meg a két komponista emléke előtt. Vannak, akik természetesen mást vártak, de azt hiszem, nem lehetséges úgy dolgozni, hogy az mindenkinek egyformán kedvére legyen. Nekem, mint a zenekar igazgatójának az elsődleges célom, dolgom az, hogy összefogva az együttesrel a nehéz, gyakran veszélyes helyze-

teket kivédelem, hogy biztonságról, megélhetésről gondoskodjak, illetve ezeknek a lehetőségét megteremtsem. Meggyőződés, hogy nem kelthetek csalóka reményeket senkiben, nem táplálhatok hiú ábrándokat, amelyekről hamar kiderül, hogy felelőtlen ígéretések voltak csupán. Aki ma könnyelműen, mások rovására ígéretet, holnap biztosan - előre nem látott akadályokra hivatkozva - visszatáncol a teljesítés elől, felélve erkölcsi hitelét és a zenekar megtisztelő bizalmát (ahogy azt az előző karmester is tette).

- Hogyan manőverezi együttesét nemcsak a pénztelenség, de a paragrafusok közepette?

- A paragrafusok sokszor segítenek eligazodni a választható utak között - de akár jók, akár rosszak, fontos, hogy a zenekar ügyeit mindig a törvényeket figyelembe véve, jogilag tisztázott módon rendezzük. Sokkollega nem is igazán fogja fel, mi forog körülötte: összevonás, megszüntetés, leépítés, beralapcsökkentés, bevétel-növelés, stb. A debreceni önkormányzat, amellyel igen jó a kapcsolatunk, fontosnak tartja a kulturális értékek megőrzését, és mindent meg is tesz, hogy a nehézségekből, problémákból mi minél kevesebbet érezzünk. Ez a támogatás nemcsak erkölcsi, de komoly anyagi segítséget is jelent. (Erre alapoztam én is jó néhányat a már említett gazdasági tervek közül.)

Egyébként, jóllehet béreink még így is sok esetben jóval a megérdemelt alatt vannak, idén 35 kollégát léptettünk „F” kategóriába, és a zenekar tagjainak háromszor tudtam jutalmat osztani.

- Milyenek az utánpótlási lehetőségek? Érződik-e a munkahelyek csökkenő számának minőséget javító hatása?

- Debrecen nagyon előnyös helyzetben van, hiszen az ország második legnagyobb városa. Van egy nagyszeműen működő, az utóbbi években akadémiai szintű képzést is nyújtó konzervatóriuma. A velük kialakított jó kapcsolat révén a zenekar az oktatásba is bekapcsolódott: segíti, előkészíti a főiskolások zenekari gyakorlatát. A szolamismeret tantárgy oktatásának keretében fogadjuk a III.-IV. éves növendékeket próbáinkon, szükség esetén előadásainkon is. A két intézmény képviselőinek egyeztetése után a hallgatók részt vesznek az adott évad programjából kiválasztott hangversenyek próbafolyamatá-

ban, koncertjén. Így a jövőendő zenekari muzikusoknak módjuk van nemcsak a falakon belül működő főiskolai szimfonikus zenekarban, de a városi együttesben is ismerkedni a zenekari élet valóságával. 1994. augusztus 1-jétől a Debreceni Filharmonikus Zenekar nyolc státusszal bővült, amit azonnal be is tudtunk tölteni. Szükségünk is volt erre, hiszen zenekarunk így éri el lassan az európai szimfonikus zenekarok minimumlétszámát. Ez az utánpótlási rend természetesen folyamatos, hiszen évente kerül sor szakmai és öregségi nyugdíjazásokra.

- Lehet-e színvonalas követelményeket támasztani a kevés fizetés, ám stabil munkahely felkínálásával?

- Ez az a kérdés, amely igazán megvilágítja a muzikus lelkét: próba előtt morog, zúgolódik, aggódik. Ha azonban egy igazán jó vezető karmestere van az együttesnek - mint amilyen például Kollár Imre -, próbakezdekor elfelejtí ezeket a gondokat, mert teljesen elfoglalja, leköti a muzsika. Egy jól működő, menedzser típusú vezetés mellett érdemes megtartani a stabil főmunkahelyet, hiszen mindig adódnak lehetőségek a fizetés kiegészítésére. Éppen ezért a zenekar irányításában nagyon fontos, hogy az igazgató, a vezető karmester és a gazdasági vezető kapcsolata kiegyenlített legyen, mert csak így lehet igazán jó eredményeket elérni.

Itt szeretnék néhány szót szólni a zenekar jelenlegi vezető karmesteréről, Kollár Imréről, aki energikus dirigens, kemény próbái után is felszabadult, jó érzéssel távoznak a zenekari művészek. Szakmai felkészültsége, tudása, a művek mélyen átélt megszólaltatása miatt, Debrecen város közönsége is megszerette, minden esetben nagy elismeréssel nyilatkoznak róla. Az elsők között kapta meg a Debreceni Filharmonikus Zenekar által alapított - és a zenekar véleménye alapján odaítélt - Rubányi Díjat.

- Mit érez ma legfőbb gondjának?

- Nincs zenekari székházunk: próbatermünk, hangversenytermünk, szolampróba helyiségünk, gyakorlónk, pihenőnk, irodáink, vendégművészeket fogadó helyiségünk. A zenekar összetétele - szakmailag és emberileg egyaránt - nagyon heterogén, ami különböző anyagi háttérrel rendelkezők. Ez pedig a belső feszültségek legfőbb forrása lehet. Nagyon szeretném ezeket a problémákat is megoldani.

Tóth Anna

ZENEKAR 11